

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

(повне найменування закладу вищої освіти)

ІБХБ

(назва інституту/факультету)

Кафедра _____ агротехнологій та ґрунтознавства _____

(назва кафедри)

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

Помологія та ампелографія _____

(вказіть назву навчальної дисципліни (іноземною, якщо дисципліна викладається іноземною мовою))

вибіркова _____

(вказати: обов'язкова, вибіркова)

Освітньо-професійна програма **Агрономія**

(назва програми)

Спеціальність _____ **201 Агрономія** _____

(вказати: код, назва)

Галузь знань _____ **20 Аграрні науки та продовольство** _____

(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти _____ другий (магістерський) _____

(вказати: перший...)

ІБХБ

(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання _____ **державна** _____

(вказати: на яких мовах читається дисципліна)

Розробники:

_____ доцент, к.б.н. Романюк В.В. _____

(вказати авторів (викладач (ів)), їхні посади, наукові ступені, вчені звання)

Профайл викладача (-ів) <http://ibhb.chnu.edu.ua/en/profile/user/93>

(посилання на сторінку кафедри з інформацією про викладача)

Контактний тел. 0507679412

E-mail: v.romanyuk@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle <http://e-learning.ibhb.chnu.edu.ua/course/view.php?id=1451>

Консультації Онлайн-консультації: середа, 14-40 – 16-00

Очні консультації: за попередньою домовленістю.

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Помологія та ампелографія передбачає формування у здобувачів вищої освіти теоретичних знань та практичних фахових навичок із плодоовочівництва і виноградарства, що дозволяє підтримувати чистоту генотипу, створювати відповідний генофонд для виведення нових чи вдосконалення існуючих сортів.

2. Мета навчальної дисципліни

Формування у здобувачів вищої освіти знань та умінь з основ сортознавства, розпізнавання сортів за вираженими морфологічними ознаками, вивчення методів і техніки порівняльного оцінювання їх за господарсько-біологічними показниками (за продуктивністю, стійкістю до несприятливих умов довкілля, до шкідників і хвороб, за якістю продукції), розуміння принципів зональності в розміщенні сортів. у всебічному вивченні сортів плодових і ягідних культур з метою добору кращих за товарними, смаковими й технологічними якостями їх плодів, придатних для вирощування в конкретних агрокліматичних умовах.

3. Пререквізити.

Ботаніка, Фізіологія рослин, Плодівництво

4. Результати навчання

знати:

- мету, завдання і суть помології та ампелографії;
- форми і методи сортовипробування;
- методологію морфологічного опису сорту;
- методи господарського-біологічного оцінювання сорту;
- порядок включення нових генотипів до Державного реєстру сортів рослин України;
- законодавчу і правову базу та особливості розмноження сортів.

вміти:

- складати опис сорту на підставі даних сортовивчення;
- розпізнавати сорти за основними морфологічними та господарсько-біологічними ознаками;
- розмножувати сорти із зберіганням їх типовості;
- вибирати найбільш відповідні за особливостями біології та перспективністю сорти для певних ґрунтово-кліматичних умов та конкретного господарства.

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин					Вид підсумкового контролю	
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота		індивідуальні завдання
Денна	6-й	11	3	90	2		12	12		66		екзамен

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	сем	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Модуль 1													
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи помології та ампелографії													
Тема 1. Предмет помології та ампелографії. Об'єкти, методи досліджень та завдання.	7		1	1		5							
Тема 2. Форми та методи вивчення сортів плодових і ягідних культур.	8		1	1		6							
Тема 3. Виробничо-біологічне вивчення сортів плодових і ягідних культур.	8		1	1		6							
Тема 4. Морфологічні, фізіологічні та господарсько-корисні ознаки	8		1	1		6							

сортів плодових і ягідних культур.													
Тема 5. Помологічний опис сортів плодових і ягідних культур.	14		2	2		8							
Разом за змістовим модулем 1	43		6	6		31							
Змістовий модуль 2. Розмноження і районування сортів плодово-ягідних культур.													
Тема 1. Зонування садівництва. Державна реєстрація сортів.	7		1	1		5							
Тема 2. Районування сортів основних груп плодово-ягідних культур.	9		1	1		7							
Тема 3. Районування сортів винограду. Сучасний асортимент, завдання і можливості його вдосконалення.	9		1	1		7							
Тема 4. Розмноження районованих і перспективних сортів основних груп плодово-ягідних культур.	9		1	1		7							
Тема 5. Розмноження районованих і перспективних сортів винограду.	12		2	2		9							
Разом за змістовим модулем 2	47		6	6		35							
Усього годин	90		12	12	-	66							

5.3. Теми практичних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1	Методи визначення знімальної стиглості плодів.	2
2	Вивчення та опис морфологічних ознак плодів сортів зерняткових культур (яблуна, груша).	2
3	Вивчення та опис морфологічних ознак плодів сортів кісточкових культур (вишня, черешня, слива, алича, абрикос, персик).	2
4	Вивчення та опис морфологічних ознак плодів сортів ягідних культур (суниця, малина, агрус, смородина, ожина).	2
5	Вивчення та опис морфологічних ознак плодів сортів винограду.	2
6	Правила дегустації. Дегустація плодів плодових і ягідних культур.	2
	Усього годин	12

5.4. Зміст завдань для самостійної роботи

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1	Історія розвитку плідництва як галузі та науки.	3
2	Сучасний стан та перспективи розвитку плідництва в Україні та світі.	6
3	Біоекологічні особливості та технологія вирощування представників окремих груп плодово-ягідних культур.	10
4	Зовнішні умови росту і розвитку плодово-ягідних культур.	12
5	Технологія вирощування саджанців.	14
6	Використання схилових ділянок під сади та реконструкція садів.	8
7	Науково-дослідницька робота в плідництві.	12
8	Сучасні перспективні сорти зерняткових культур для садівництва України.	14
9	Сучасні перспективні сорти кісточкових культур для садівництва України.	14
10	Сучасні перспективні сорти ягідних культур для садівництва України.	14
11	Особливості та напрямки селекції горіхоплідних культур в Україні.	12
	Усього годин	66

6. Система контролю та оцінювання

6.1. Засоби оцінювання

Контрольні питання до модулю 1.

1. Предмет помології та ампелографії, її завдання.
2. Виникнення і розвиток помології та ампелографії в Західній Європі вXIV – XIX століттях.
3. Розвиток помології та ампелографії в Україні і Росії вXVIII – XIX століттях.
4. Принципи плодового сортознавства за В. В. Пашкевичем та І. В. Мічуриним.
5. Внесок українських помологів XIX – XX століттях в розвиток наукової помології та садівництва країни.
6. Завдання сучасної помології та ампелографії.
7. Форми вивчення сортів плодових і ягідних рослин.
8. Колекційне сортовивчення. Завдання, стисла методика його закладання. Обліки і спостереження.
9. Первинне сортовивчення. Завдання, стисла методика його закладання. Обліки і спостереження.
10. Роль первинного сортовивчення в системі сортовивчення. Основні обліки і спостереження.
11. Виробниче сортовипробування. Завдання, стисла методика його закладання. Обліки і спостереження.
12. Державне (конкурсне) сортовипробування (ДСВ). Основні завдання, правила закладання дослідних насаджень, обліки, спостереження. Використання результатів ДСВ.
13. Експедиційне та анкетне сортовивчення.
14. Методи вивчення сортів плодових і ягідних рослин.
15. Помологічна характеристика(опис) сорту плодової культури.
16. Морфологічні ознаки вегетативних органів плодової культури. Характеристика пагона.
17. Морфологічні ознаки вегетативних органів рослин яблуні та варіювання їх характеристик залежно від сорту.
18. Морфологічні ознаки плоду груші та ступінь їх прояву.
19. Морфологічні ознаки плодів сортів черешні, вишні, абрикоса, персика.
20. Виробничо-біологічне вивчення сортів плодових і ягідних рослин.
21. Показники виробничо-біологічної оцінки сортів плодових і ягідних рослин.
22. Господарсько-корисні ознаки плодових і ягідних рослин, за якими оцінюють сорт у сортовипробуванні.
23. Фенологія. Значення фенологічних спостережень у сортовивченні.
24. Головні фенологічні спостереження у сортовивченні плодових і ягідних рослин. Групування сортів на основі багаторічних фенологічних спостережень.
25. Групування сортів за багаторічними фенологічними спостереженнями.
26. Зимостійкість, як один з найважливіших показників господарсько-біологічної оцінки сорту. Методи вивчення зимостійкості.
27. Методи вивчення зимостійкості плодових і ягідних рослин. Їх характеристика.
26. Посухостійкість як господарсько-біологічний показник оцінки сорту. Методи її вивчення.
27. Стійкість сортів плодових і ягідних рослин проти шкідників і хвороб, як господарсько-біологічний показник оцінки сорту. Групування сортів за стійкістю проти хвороб і шкідників.
28. Самоплідність та перехресне запилення. Методи з'ясування ступеню самоплідності.
29. Сорти-запилювачі для перспективних сортів. Основні вимоги до них у садівництві.
30. Методика добору кращих сортів-запилювачів для сортів плодових культур.
31. Скороплідність плодових культур. Порядок визначення скороплідності.
32. Урожайність як один із найважливіших показників господарсько-біологічної оцінки сорту. Її складові. Групування сортів за розміром урожайності.
33. Методи визначення знімальної стиглості плодів і ягід.

34. Лежкість плодів як показник господарсько-біологічної оцінки сорту. Визначення строків зберігання.

35. Товарні і смакові якості плодів як показник господарсько-біологічної оцінки сорту. Методи визначення цих якостей.

Контрольні питання до модулю 2.

36. Зони плодівництва в Україні. Їх характеристика.

37. Обґрунтувати розподіл території України на зони плодівництва, назвати їх.

38. Завдання районування плодових і ягідних культур в Україні.

39. Вимоги, що ставляться до районованих сортів плодових і ягідних культур.

40. Реєстр сортів рослин України та його призначення.

41. Апробація сортів плодових культур у промисловому і маточно-живцевому саду.

42. Апробація сортів у плодовому та ягідному розсаднику.

43. Основні районовані та розповсюджені сорти яблуні в Україні.

44. Районовані та розповсюджені в Україні сорти яблуні літнього строку досягання та їх коротка характеристика.

45. Районовані та розповсюджені в Україні сорти яблуні осіннього строку досягання та їх коротка характеристика.

46. Районовані та розповсюджені в Україні сорти яблуні зимового строку досягання та їх коротка характеристика.

47. Основні районовані та розповсюджені сорти груші в Україні.

48. Районовані та розповсюджені в Україні сорти груші зимового строку досягання, їх коротка характеристика.

49. Районування в Україні сортів вишні. Коротка характеристика розповсюджених сортів.

50. Районування в Україні сортів черешні. Характеристика сортів раннього строку досягання.

51. Районовані та розповсюджені в Україні сорти черешні середнього строку досягання та їх коротка характеристика.

52. Районовані та розповсюджені в Україні сорти черешні пізнього строку досягання та їх коротка характеристика.

53. Характеристика основних районованих сортів абрикоса за господарсько-біологічними ознаками.

54. Районовані та розповсюджені в Україні сорти персика, їх коротка характеристика.

55. Районовані та розповсюджені в Україні сорти суниці.

56. Районовані та розповсюджені в Україні сорти малини.

57. Районовані та розповсюджені в Україні сорти агрусу.

58. Районовані та розповсюджені в Україні сорти смородини.

59. Районовані та розповсюджені в Україні сорти винограду столового призначення.

60. Районовані та розповсюджені в Україні сорти винограду технічного призначення.

6. 2. Форми поточного та підсумкового контролю

1. Тестування оцінюється:

5 балів – при 95-100% вірних відповідей

4 бали – при 80-94% вірних відповідей

3 бали – при 60-79% вірних відповідей

2 бали – при 50-79% вірних відповідей

1 бали – при 30-49% вірних відповідей

0,5 бали – при 15-29% вірних відповідей

2. Контрольна робота, колоквиум оцінюється:

„5 балів” – при повному засвоєнні навчального матеріалу, вмінні застосовувати теоретичні знання для аналізу основ агротехніки вирощування плодкових рослин та догляду за ними, сортового різноманіття та принципів формування садових насаджень.

„4 бали” – при допущенні незначних помилок у формуванні і трактуванні основних елементів ботанічної характеристики та основ агротехніки вирощування основних представників груп плодово-ягідних культур. Відповідь послідовна, чітка.

„3 бали” – при непослідовному викладенні навчального матеріалу з окремими відхиленнями та помилками у розумінні основ плідництва.

„2 бали” – при допусканні у відповідях грубих помилок, відсутності аналітичного мислення.

3. Захист практичних робіт

“5 балів” – при володінні методами проведення практичних досліджень, чіткому їх виконанні та науковому обґрунтуванні отриманих результатів і формуванні висновків.

“4 бали” – при володінні методиками проведення практичних досліджень, чіткому їх виконанню, при незначних помилках при обґрунтуванні отриманих результатів та формуванні висновків.

“3 бали” – при освоєнні методик необхідних досліджень, при неправильному обґрунтуванні отриманих результатів та формуванні висновків.

“2 бали” – при відсутності ключових знань з методик необхідних досліджень, при неправильному обґрунтуванні отриманих результатів та формуванні висновків.

4. Наукова презентація оцінюється в:

“5 балів” – при використанні новітніх даних з даного курсу та суміжних дисциплін, чіткому та логічно структурованому викладенні матеріалу, проведення критичного аналізу, та грамотному оформленні.

“4 бали” – при недостатньому використанні сучасної літератури, допусканні незначних помилок при оформленні.

“3 бали” – при непослідовному викладенні матеріалу, незначному об’єму та недостатньому застосуванні новітніх даних з даної дисципліни.

“2 бали” – при відсутності, наукової термінології, допусканні грубих помилок з оформлення, відсутності сучасної літератури.

Критерії оцінювання

Оцінка “відмінно”. Студент вільно володіє програмним матеріалом, знає сучасну класифікацію плодово-ягідних культур. В повному об’ємі знає біологічні особливості, різновидності та сорти представників основних груп плодкових та ягідних культур. Аргументовано обґрунтовує агротехніку їх вирощування. Використовує на практиці основні методи досліджень в плідництві. Володіє інформацією про перспективні мало поширені плодово-ягідні культури в умовах України.

Оцінка „добре”. Студент допускає неточності або помилки у трактуванні основних елементів агротехніки вирощування та ботанічній характеристиці основних плодово-ягідних культур, аналізі залежності продуктивності рослин від їх біологічних особливостей. За допомогою навідних питань знаходить вірні рішення.

Оцінка „задовільно”. Студент посередньо володіє теоретичним матеріалом із слабким використанням наукової термінології. Плує основні елементи ботанічної характеристики, агротехніки вирощування та догляду за садом для представників різних груп плодово-ягідних культур. Не володіє інформацією про перспективні новітні сорти та гібриди плодово-ягідних культур, які застосовуються в сучасному плідництві.

Оцінка “незадовільно”. Студент не володіє більшою частиною програмного матеріалу, майже не використовує наукової термінології, не вміє використовувати на практиці методи досліджень в плідництві. Не знає біоекологічних особливостей основних груп плодово-ягідних культур, агротехніки їх вирощування та практичного значення. Відсутні знання щодо

біологічних особливостей видів та сучасних сортів плодово-ягідних культур. Не знає основних принципів інтенсивної технології їх вирощування.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

7. Рекомендована література

7.1. Базова (основна)

1. Кондратенко Т.Є. Сорти яблуні для промислових і аматорських садів України / Т.Є. Кондратенко. – К.: Манускрипт-АСВ, 2010. – 400 с.
2. Кондратенко Т.Є. Загальна та часткова помологія: навчальний посібник /Т.Є.Кондратенко, Ю.Ю. Андрусик. – К. : ЦП Компринт, 2017. – 253 с.
3. Кондратенко Т. Є. Практикум з помології.–Київ: НАУ, 2000. – 152с.
4. Матвієнко М.В. Груша в Україні./ М.В Матвієнко, Р.Д Бабіна, П.В. Кондратенко.– К.: Аграрна думка, 2006. – 320 с.
5. Барабаш О.Ю., Учакін А.П., Цизь О.М. та ін. Технологія виробництва овочів і плодів.-К.: Вища школа, 2004.- 431с.
6. Гадзало Я.М., Шестопап С.Я., Шестопап Г.С. Інтенсивні технології вирощування ягідних культур.- Львів: Світ, 2007.- 272с.

7.2. Допоміжна

1. Інструкція з апробації маточних насаджень і садивного матеріалу плодових і ягідних культур.– Київ, 2002.– 52с
2. Кондратенко П.В., Єрмаков О.Ю., Бублик М.О. Типові технологічні карти вирощування садивного матеріалу плодових і ягідних культур.- Київ, 2002.-180с.
3. Копань В.П. Атлас перспективных сортов плодовых и ягодных культур Украины.- К.: Одесс, 1999.-150с.
4. Методика державного сортовипробування сільськогосподарських культур на придатність до поширення в Україні (плодові, ягідні, горіхоплідні, субтропічні, виноград та шовковиця) // Охорона прав на сорти рослин. – Київ, 2005. – Вип. 2. – Ч. 2. – С. 161-221.
5. Реєстр сортів рослин України на 2007 рік.- К.: ООО Алефа, 2007.- 140с.
6. Шеренговий П.З. Каталог сортів ягідних і плодових культур селекції Національного аграрного університету.- Київ, 2004.-185с.

8. Інформаційні ресурси

1. www.sadBy.org
2. www.sadco.com.ua
3. www.vash-sad.com.ua
4. www.agrowest.com.ua
5. www.green-plant.com.ua/product
6. www.dobry-gospodar.com.ua
7. Методика проведення експертизи сортів айви (*Cydonia Mill. sensu stricto*) на відмінність, однорідність і стабільність. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://sops.gov.ua/uploads/files/documents/Metodiki/255.pdf>
8. Методика проведення експертизи сортів груші звичайної (*Pyrus communis L.*) на відмінність, однорідність і стабільність. [Електронний ресурс]. —Режим доступу: <http://sops.gov.ua/uploads/files/documents/Metodiki/258.pdf>
9. Методика проведення експертизи сортів яблуні домашньої (*Malus domestica Borkh.*) на відмінність, однорідність і стабільність. [Електронний ресурс]. —Режим доступу: <http://sops.gov.ua/uploads/files/documents/Metodiki/263.pdf>.
10. Методика проведення експертизи сортів абрикоса звичайного (*Prunus armeniaca L.*) на відмінність, однорідність і стабільність. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://sops.gov.ua/uploads/files/documents/Metodiki/256.pdf>.
11. Методика проведення експертизи сортів аличі (сливи розлогої, вишнесливи) (*Prunus divaricata Ledeb.*) на відмінність, однорідність і стабільність. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://sops.gov.ua/uploads/files/documents/Metodiki/254.pdf>.
12. Методика проведення експертизи сортів вишні звичайної і вишневочерешневих гібридів (*Prunus cerasus L.* та *Prunus avium L.* . *Prunus cerasus L.* (син. *Prunus . gondouinii* (Poit. & Turpin) на відмінність, однорідність і стабільність. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://sops.gov.ua/uploads/files/documents/Metodiki/257.pdf>.
13. Методика проведення експертизи сортів персика звичайного (*Persica vulgaris Mill.*) на відмінність, однорідність і стабільність. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://sops.gov.ua/uploads/files/documents/Metodiki/259.pdf>.
14. Методика проведення експертизи сортів черешні (*Cerasus avium (L.) Moench.*) на відмінність, однорідність і стабільність. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://sops.gov.ua/uploads/files/documents/Metodiki/262.pdf>.
15. Методика державної науково-технічної (кваліфікаційної) експертизи сільськогосподарських видів рослин на придатність до поширення в Україні (плодові, ягідні, горіхоплідні, субтропічні, виноград та шовковиця) Випуск п'ятий [Електронний ресурс] / [А.В. Андрущенко, А.В. Пількевич, Л.М. Глазачова та ін.]. — [видання друге, виправлене і доповнене]. —Режим доступу: <http://sops.gov.ua/uploads/files/documents/Metodiki/PSP/6.p>.

